



**R. P. Georgii De Rhodes Avenionensis, È Societate Iesv,
Philosophia Peripatetica, Ad Veram Aristotelis Mentem**

Rhodes, Georges de

Lvgdvni, 1671

Sect. ij. Propria quidditas & vera definitio animæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95638](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95638)

seu tendere in obiectum, & actus vitalis tendentia vel in obiectum, vel in terminum post totam constitutionem naturalem obtentam; omnis enim actus vitalis operatio est, prout operatio significat tendentiam, non prout operatio significat productionem alicuius termini.

Secunda obiectio.

Obiicitur secundò, multa esse non viuientia, quibus conuenit assignata ratio vitæ: nam habitus & species impressæ non sunt vitales & viuentes, & tamen operantur immanenter post acquisitum statum connaturalem. Deinde ignis dum aggenerat sibi alium ignem, producit in se vnionem cum illo igne, quæ non est debita statui eius connaturali: ergo ille conceptus vitæ conuenit rei non viuenti.

Respondeo viuens in actu primo aliud esse substantiale, aliud accidentale. Substantiale est ipsa substantia viuens, quæ est primum principium operationum: illud est compositum, vel anima sola. Viuens accidentale est principium accidentale, per quod anima producit actum vitalem, cuiusmodi sunt omnes potentie animæ, quas certum est esse vitales, quia per illas suppositum agit in seipso; si tamen illæ sunt aliquid distinctum ab anima, de quo postea videro. Vtrum autem species & habitus, aliaque qualitates ministræ potentie nutritiæ, vt calor vitalis, sint viuentes, quaestio esse non potest nisi de nomine. Si enim viuens accidentale illud dicatur, quod est subiecto ratio producendi ab intrinseco, verè habitus & species impressæ vitales sunt; si verò intelligatur illud quod ita est ratio producendi terminum vitalem, vt sit etiam debitum principio radicali ab instanti suæ generationis, certè habitus & species non sunt vitales. Ignis quando aggenerat sibi alium ignem, producit in se vnionem per iuxtapositionem, sed non per intussusceptionem; quod non est proprium nisi solius viuentis.

Tertia obiectio.

Obiicitur tertio, quædam esse viuentia, quibus definitio illa vitæ non conuenit; nam generatio viuentis est actio vitalis, & tamen non est immanens: ergo viuere non est agere immanenter. Deinde accretio est actus vitalis, & tamen illa est aliquid debitum animali & plantæ. Quid enim v. g. homo faceret in eam magnitudine, in qua primò formatur, & in qua nec videre, nec audire potest, nec ratiocinari? Hic enim status tam est violentus homini, quam lapidi non existere deorsum: ergo accretio non est magis vitalis homini quam lapidi motus deorsum.

Respondeo, generationem esse actum vitalem non solum ratione matris, intra cuius uterum efficitur; sed etiam ratione seminis, cuius productio verè vitalis est. Homini & plantæ debetur accretio pro complemento accidentali, non autem pro complemento essentiali: nam illa augmentatio, quæ homo acquirit id quod ex sua natura exigit, non est vitalis propriè loquendo, sed tunc incipit esse vitalis, quando adeptus est homo complementum essentiali, licet etiam vitalis dici possit prima augmentatio, quia procedit ab eadem potentia vitali, & eodem modo per intussusceptionem, à qua deinde procedit accretio propriè vitalis: at verò non viuentia immanenter agunt ad acquirendum complementum essentiali, & eo obtento cessant agere immanenter, in quo deficiunt à vera ratione vitæ.

SECTIO II.

Propria quidditas, & vera definitio animæ.

Postquam dixi vniuersum generalem conceptum vitæ, nunc inquirendum mihi est, quid sit anima, circa cuius quidditatem video infinita delirasse veteres Philosophos, quæ refert & reicit Aristoteles *1^o lib. 1.* Dabunt autem plurima Cicero *Tuscul. lib. 1.* Theodoretus *lib. 6. Græcicarum affectionum, in 1^o.* Plutarchus *lib. 4. de placitis, cap. 2.* Plotinus *lib. 7. Enneadis 4.* Nemesius *de natura hominis cap. 2.* Nyssenus *disput. de anima, Iustinus in Paranesi.*

Possunt autem referri ad tres potissimum classes sententiæ illæ omnes. Prima eorum est, qui ex motu animæ naturam inuestigabant. Democritus enim credidit animam esse aliquid concursu fortuito conflatum, ex corpusculis insectilibus & rotundis, quæ perenni agitantur motu. Pythagoræ dicebant, animam esse illas atomos, quæ semper in aëre mouentur, vel morticem illarum causam. Aiebat Anaxagoras animam non esse aliud quam originem & fontem vniuersi motus.

Secunda classis eorum est, qui animæ naturam ex principiorum cognitione venabantur. Plato volebat animam ex harmonicis componi numeris: sed hoc symbolicum erat, significabatque animam continere in se numeros rerum omnium; aliàs autem vocauit animam numerum qui se mouet. Heraclitus voluit animam esse calidam exhalationem, Diogenes aërem, Thales humorem, Critias sanguinem, Empedocles harmoniam quandam & temperaturam elementorum: Galenus animam appellat *ψόδιον*, seu temperiem primarum qualitatum, quia illa excisâ moritur animal: Aristoxenus musicus voluit animam simili ratione constare in homine qua consors modulatio constat in cantu & fidibus. Consentiant heretici plures apud Theodoretum *lib. de diuinis decretis*, Carpocrates, Epiphaneus, Caiani.

Tertia classis est eorum, qui volebant animam ex spiritali & corporeo coalescere debere, vt per totum corpus diffundi posset. Vocauit eam Zeno concretum corpori spiritum: Hippocrates censuit animam esse tenuem quandam spiritum toto dispersum corpore. Denique plures heretici apud Irenæum *lib. 1. cap. 24.* & apud Augustinum *lib. de hæresibus, c. 46.* aiebant animam esse particulam quandam substantiæ diuinæ.

Verum reiectis illis omnibus sanè deliriis, Aristoteles *lib. 2.* aliter quidditatem animæ proponit, duasque affert illius definitiones, quarum prima demonstratur per secundam.

Dico primò rectè à Philosopho definiti animam: *Est actus primus substantialis corporis organici potentia vitam habentis.*

Dicitur primò actus primus substantialis, idest anima est forma substantialis; quod est genus in hac definitione: actus enim alius est primus, qui est principium operationis; alius secundus, qui est ipsa operatio: sed quia plura esse possunt principia operationis, formas, potentia & habitus, inter quæ forma ita prima est vt nullum ea prius sit principium; idèd vocatur actus primus substantialis, idest forma substantialis; non autem operatio aliqua, vel temperamentum.

Probat, quia in viuentibus necesse est dari aliquam formam, quæ illa distinguantur à non viuentibus.

viventibus; sunt enim in illis plures proprietates quæ manare nō possunt nisi ab illorum formis: illa forma est anima: ergo anima est forma. Sic enim reicitur Galenus, qui solam temperiem accidentium voluit esse animā: Plato qui animam voluit corpori assistere, non autem illud informare: quod conuincitur esse falsum, quia animæ principia sunt operationum & proprietatum; & animæ brutorum, si non informarent, sed tantum assisterent materiæ, non essent materiales, quia non inhererent materiæ.

Nomen corporis.

Dicitur secundò anima actus primus corporis: ubi non satis inter Autores conuenit, quid nomine corporis significetur. Existimant videlicet non pauci, corpus hic significare materiam informatam anima, præcisè ut conferente superiorem gradum corporis, non autem gradum viuentis, idest compositum ex materia & anima, præcisè ut forma est; non autem prout est talis forma. Verum hoc non probatur, quia vocauit animam Philosophus actum primum physicum, non autem actum primum metaphysicum: si autem nomine corporis significatur hic materia cum anima præcisè ut forma est, anima non est actus nisi metaphysicus, seu indistinctus: ergo nomine corporis non hic significatur materia simul cum anima.

Meliùs ergo volunt alij nomen corporis hic significare solam materiam primam sine vllis organis, quia organizationem satis verba sequentia significant; talis enim materiæ anima verè actus est non constitutiuus, sed completiuus; cum ea etiam facit vnum compositum. Neque obstat quod alia formæ non dicuntur esse actus corporis; non enim lapis constare dicitur ex corpore. Respondeo enim corpus prout hic vsurpatur, conuenire rebus etiam inanimis; quando verò dicitur corpus esse proprium rerum viuentium, significatur materia organizata.

Corporis organici.

Dicitur enim tertio actus corporis organici. Est autem corpus organicum illud quod constat ex partibus dissimilibus, seu heterogeneis, quales sunt oculi, aures, nasus, &c. Duplex autem organizatio in corpore potest intelligi; alia substantialis, alia accidentalis. Substantialis organizatio dicitur illud esse substantiale, quod vnaquæque illarum partium habet à forma substantiali. Accidentaliter consistit in variis dispositionibus accidentalibus, quæ sunt in membris diuersis; aliud enim membrum durum est, aliud molle; calidum vnum, aliud frigidum. Vtrum autem corpus quod anima informat, sit substantialiter organicum, an verò tantum accidentaliter, pender ex dicendis sectione vltima, de formis partialibus. Tantum addo plures esse formas non viuentes, quæ sint actus corporis organici; talis enim est forma embryonis, & forma cadaveris, vnde.

Potestate vitam habentis.

Dico quartò animam esse actum corporis potestate vitam habentis. Duplex autem est vita, ut nuper dixi; alia est substantialis, quæ est informatio ipsius animæ, seu anima corpori vnita: alia est accidentalis, seu ipsa operatio viuentis, quasi exercitium vitæ substantialis. Quando ergo dicitur anima esse actus corporis potestate vitam habentis, significatur solum vita accidentalis, corporis videlicet apti ad eliciendas vitales operationes, nutritionem, sensationem, &c. Hoc enim neque forma embryonis conuenit, nec cadaveri, sed soli animæ.

Neque dicas primò hinc sequi, quod anima includitur in ipsa definitione animæ; cum enim di-

citur actus corporis potestate vitam habentis, significatur actus corporis habentis potentiam ad animam. Respondeo nomine vitæ significari operationes productas immanenter à principio iam integrè constituto; hoc autem non est animam esse actum corporis habentis potentiam ad animam.

Neque dicas secundò, debere potius animam vocari actum corporis actu vitam habentis, non autem potentia, quia nunquam anima cessat ab omni operatione.

Respondeo esse accidentale animæ quod non cesset ab omni operatione, idè illud non ponitur in definitione animæ, sed tantum quod actus corporis aptum ad eliciendas vitales operationes, quia hoc est illi essentiale.

Dico secundò, definiri etiam rectè animam, *Principium primum, quo viuimus, sentimus, loquimur, & intelligimus.*

Secunda definitio animæ.

Dicitur primò *principium primum*, scilicet intrinsecum; quia operatio vitalis est à principio intrinseco: dicitur autem *principium primum*, sicut in priori definitione dicitur actus primus.

Dicitur secundò, *quo viuimus, sentimus, &c.* ubi nomine vitæ intelligitur vegetatio. Particula verò, *Et*, non sumitur copulatiue, quia sic soli conueniret animæ rationali; sed sumitur disiunctiue, sicuti sumebatur in definitione naturæ allata 2. *Physicorum*: significatur enim quod in iis, in quibus est vita, eius principium est anima; in quibus est sensus, eius item principium est anima. Neque omnino inutiliter ponitur hic *locomotiuum*, quamuis illud non constituat genus animæ distinctum à sensitiuo; voluit enim hic Aristoteles varias explicare operationes animæ, quarum vna est motus progressiuus, qui non omni conuenit sensitiuo.

Neque dicas videri omnino, quod posterior hæc animæ definitio est prorsus eadem cum prima, cum vtraque detur per ordinem ad operationes vitales.

Respondeo enim illas definitiones differre, quia in prima definitione operationes vitales ponuntur solum secundariò, ut per eas explicetur vita substantialis, quæ nobis non aliter potest innotescere: dicit enim animam esse actum corporis organici apti ad operationes vitales; idè anima ibi definitur primariò in ordine ad corpus, cui dar vitam substantialem. In secunda verò definitione non definitur anima in ordine ad corpus, sed in ordine ad solas operationes vitales.

Dico tertio, priorem illam definitionem animæ demonstrari per secundam, tum à priori, tum à posteriori. Ita fert communis & vera sententia, & probat Aristoteles cap. 2.

Vna definitio aliam demonstrat.

Primò enim, quod demonstratur à posteriori, probatur, quia tunc aliquid à posteriori probatur per aliud, quando illud est effectus illius: sed operationes vitales, quæ continentur in secunda definitione, sunt effectus vitæ substantialis, & corporis organizati: ergo demonstrari potest animam esse actum corporis organici per operationes vitales. Hoc modo, quod est principium primum quo viuimus, sentimus, mouemur, & intelligimus, est actus corporis organici: anima est principium primum quo viuimus, &c. ergo anima est actus primus corporis organici.

A posteriori.

Secundò quod demonstratur à priori, probatur: quia demonstratio propter quid, illa est in qua medium est vera causa prædicati conclusionis: sed in demonstratione quam afferebam, medium quod

A priori.

quod est secunda definitio animæ, causa est finalis prædicati conclusionis, quod est prima definitio: ergo prima definitio demonstratur à priori per secundam. Minor manifesta est, quia ratio propter quam anima exigit corpus organicum, est operatio vitalis.

Prima obiectio.

Obiicitur primò. Finis est aliquid præstantius, quam ea quæ sunt ad finem: sed operatio non est præstantior quam anima: ergo male dicitur quod operatio sit finis animæ. Imò implicat ut aliquid sit finis sui finis; anima verò est finis operationum vitalium, quæ sine dubio ordinantur ad ipsam animam: ergo finis animæ non est operatio.

Respondeo concedendo quod operatio non est finis ultimus ipsius animæ: sed est finis propter quem anima exigit corpus organicum. Vel etiam operatio est finis cuius ipsius animæ: sed anima est finis cui. Certum autem est, quod finis cuius non est semper aliquid præstantius sine cui.

Secunda obiectio.

Obiicitur secundò. Anima non ideo est talis essentia, quia habet tales operationes; sed habet tales operationes, quia est talis essentia: ergo essentia animæ quam explicat prima definitio animæ, non probatur à priori per secundam, alioqui similiter dici posset, quod omnis demonstratio à posteriori, esset demonstratio à priori.

Respondeo verum esse quod anima ideo tales habet operationes, quia est talis essentia, propterea illud ideo, causam significat efficientem; sed non ideo est talis essentia, quia tales habet operationes, propterea illud ideo, significat causam finalem; ideo enim sum homo ut operer tali modo. Quoties autem effectus aliquis est causa finalis suæ causæ, potest demonstratio per effectum esse demonstratio à priori; sed hoc non evenit semper.

SECTIO III.

Divisio animarum & animatorum in plura genera.

EXposita quidditate, ac propria definitione animæ, sequitur celeberrima divisio eius in tria genera, vegetativam, sensitivam, & rationalem, quam ut explicem, video dicenda mihi esse quatuor: primò utrum anima rectè dividatur in tria genera: secundò quot sint genera animatorum: tertio, utrum gradus animarum se invicem includant: quarto, utrum divisio illa sit uniuoca & adæquata, ita ut non sit possibile vllum aliud genus tum animarum, tum animatorum.

S. I.

Utum tria sint genera animarum.

NON erit bona divisio illa animæ in vegetativam, sensitivam & rationalem, si anima vegetativa non sit anima: quam fuisse sententiam aliquorum veterum, referunt Plutarchus lib. de placitis, cap. 26. Theodoretus lib. 1. contra Græcos, Clemens Alexand. lib. 8. Stromatum. Volebant enim ea sola vivere, quibus inesset facultas cognoscendi: id quod etiam multis video placere recentioribus.

Conclusio.

Dico primò, rectè dividi animam in tria genera, vegetativum, sensitivum, & rationalem. Ita post Aristotelem tota docet schola.

Tres modi elevationis.

Primò enim probat ex modis quibus forma vivens elevatur supra formas non viventes; tot enim sine dubio genera sunt animarum, quot sunt

A diversi modi quibus forma vivens elevatur supra formas non viventes; certum enim est, animam esse in gradu elevato supra formas non viventes: sed tripliciter forma vivens elevata est supra formas, quæ non habent vitam; primò enim forma quæpiam erit in gradu elevato supra formas non viventes, si elevata omnino sit supra omnem materiam; forma enim non vivens esse non potest immaterialis, ut probabitur *disput. 4.* hic modus elevationis proprius est animæ rationalis, quæ cognoscit objecta spiritualia. Secundò forma illa elevata est supra formas inanimatas, quæ elevata est supra materiam obiectorum in quæ fertur, id est, si magis recedat à materia, quam objecta quæ cognoscit: anima sentiens huiusmodi est, cum operetur per species minus materiales quam objecta quæ cognoscit; species enim tum impressæ, tum expressæ magis accedunt ad immaterialitatem, quam reliqua entia quæ plane sunt immersa materię. Tertio forma, quæ operatur immanentem post acquisitum statum connaturalem, est elevata supra formas non viventes, ut patet prima sectione: tres igitur sunt modi elevationis animarum supra formas non viventes, atque adeo tria genera sunt animarum.

Secundò probatur ex assignatis definitionibus animarum; duo enim exiguntur ad hoc ut aliqua forma sit anima: primò ut sit actus corporis organici: secundo ut sit principium operationum vitalium. Hoc utrumque convenit animæ rationali, sensitivæ, vegetativæ, quæ corpus exigunt variis instructum organis. Deinde operationes habent immanentes post acquisitum statum connaturalem; anima enim rationalis intelligit & amat, sensitiva sentit & appetit; vegetativa nutrit & augeret: ergo tria illa genera sunt animarum. Et sanè de anima vegetativa mirum est id à nonnullis negari; nam illa forma est vivens, quæ operatur immanentem post acquisitum statum connaturalem: anima vegetativa hoc habet dum alimentum sibi aggenerat: ergo illa est verè vivens. Videturque convinci ex Scripturis; si enim plantis convenit vivificare, occidi, & mori; certè illis convenit vita: sed hoc utrumque illis convenit. Primò ad Corinthios 15. *Tu quod plantas non vivificatur, nisi prius moriatur.* Psalmo 77. *Occidis in grandine vineas eorum.* Deinde habent plantæ omnes corpus organicum, cum inanimata omnia sint homogenea, neque habeant determinatam figuram, aut dispositionem partium, quarum aliæ attrahant alimentum, aliæ distribuunt, aliæ concoquant; quæ tamen omnia plantis inesse certum est, ut in tritici spica & vite eleganter explicat Basiliius *homilia 5. hexæmeri*, Ambrosius lib. 3. cap. 8. ac 12.

Obiicitur primò. Plantæ non vivunt si non habent operationes nisi transeuntes, & alterationes communes rebus non viventibus: sed omnes actiones animæ vegetativæ transeuntes sunt, suntque per alterationes communes rebus non viventibus, vel actiones sunt in ipsum cibum, vel una pars agit in aliam, & sunt vel per motum localem, ut sunt attractiones cibi & expulsiões, quæ videmus convenire igni sugenti oleum, expellenti fumum, vel per calorem aut humiditatem: ergo plantæ non vivunt. Imò ignis non minus operatur immanentem post acquisitum statum connaturalem, quando aggenerat sibi alium ignem.

Respondeo posse duobus modis actionem aliquam esse immanentem. Primò, quia inheret potentia, à qua proximè fit, seu in eodem organo per